

Deprem Bölgesinde Kadın Olmak

Gökçeççek Ayata^{*}, Özgül Kapdan^{**}, Özge Ozan^{***}, Nur Gürbüz^{****}, Beritan Onuk^{*****}

Gökçeççek Ayata: Bu oturumda, Eşitlik İçin Kadın Platformu (EŞİK) Afet Çalışma Grubu'ndan Özgür Kapdan, Kadın Dayanışma Vakfı'ndan (KADAV) Özge Ozan, Afet İçin Feminist Dayanışma'dan Nur Gürbüz ve Mimoza Kadın Derneği'nden Beritan Onuk bizlerle birlikte olacak. İlk sözü Eşitlik İçin Kadın Platformu'ndan Özgül Kapdan'a bırakıyorum. EŞİK platformu kurulalı yaklaşık üç yıl oldu, Özgül farklı pek çok konuda çalıştı. Deprem de çalıştığı konulardan biri. Özgül, EŞİK'teki kadınlar olarak deprem sonrasında neler yaptınız, neler yaşadınız?

Özgül Kapdan: Merhaba herkese, öncelikle EŞİK platformu hakkında çok kısa bir bilgi vermem gerekir sanıyorum, fakat ben önce kendimi tanıtayım, Özgül adım. Afetle tanışma hikâyem, 1999 Marmara depremi. Akrabalarımı Yalova'dan almaya gitmiş ve ilk şoku deniz otobüsünde yaşamıştım. "Ücretsiz" denmişti depremzedelere, fakat bizden ücret istemişlerdi. Ben kimliğimi bırakmak zorunda kalmıştım. Sonra o kimliği bir daha da alamadım. Yani burada ilk şokum, verilen sözün tutulmaması ve kamudaki o iletişimsizlik idi. İkinci şoku bölgeye gittiğimde parkta yaşayan kadınlardan biriyle sohbetimde yaşamıştım. O da benim afet ve toplumsal cinsiyet meselesini birlikte düşünmemi sağlayan olaydır, diyebilirim. Üç küçük çocuğu olan bir kadın, sivrisinekler yüzünden çocukları kaşınmasın diye denize götürmüştü. Kendisi de girmiş, bacaklarını sokmuş daha doğrusu ve bunun üzerine bacakları görüldüğü için kamusal alanda şiddet yaşamış birisiydi ve bunun bana deprem mi daha kötü yoksa bu eşitsizlik, kadın bedeni üzerindeki bu kontrol etme hakkını kendinde bulma hali mi daha kötü diye düşündürdüğünü hatırlıyorum. Eşitlik İçin Kadın Platformu, 2020 yılında çocuk istismarına karşı kurulan bir grup, yani eski bir platformdan aslında genişletilerek kurulmuştu. Çocuk istismarının affı diye bilinen TCK 103 değişikliği, 2016 yılındaki ilk girişimden sonra

* İstanbul Bilgi Üniversitesi, gokcececek.ayata@bilgi.edu.tr.
** Eşitlik İçin Kadın Platformu (EŞİK) Afet Çalışma Grubu, ozgulkaptan@gmail.com.
*** Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV), ozge0ozan@gmail.com.
**** Afet İçin Feminist Dayanışma, nurgurbuz@gmail.com, ORCID: 0009-0001-3311-929X.
***** Mimoza Kadın Derneği, onukberitan@gmail.com, ORCID: 0009-0009-5673-6192.

tekrar Nisan 2020’de mecliste gündeme getirilmek istendiğinde, bir-iki hafta içinde genişletilmiş TCK 103 platformunun kadın haklarına yönelik artan saldırılara karşı durmak amacıyla daha kapsayıcı bir isim altında devam edebilmesi için EŞİK kurulmuştu. Zira biz henüz TCK 103 ile ilgili kampanyamızı başlatmadan “İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmek mümkün” cümlesi televizyonlarda Numan Kurtulmuş tarafından ifade edilmişti. Tabii ki bunlar yeni değil bu arada, 2010 yılından itibaren bu tür bir geriye gidiş adım adım uygulamaya konulmaya çalışılmaktaydı. Doğru bir terim midir, hukuken ya da sosyolojik olarak bilmiyorum ama ben bu duruma, yani sistematik olarak eşitlikten vazgeçme haline “sosyal afet” diyorum. EŞİK bu afet çeşidine karşı direnmek için buluşmuş bir ortak mücadele zemini. Başta kadın örgütleri olmak üzere, çok çeşitli alanlardan örgütlerin temsilcileri ve bireysel gönüllülerden oluşuyor. Şu an kaç kişi, kaç örgüt gerçekten bilmiyoruz, sayamaz olduk. Zaten önemli olan mücadelenin nasıl yürüdüğü.

EŞİK’te nasıl yaşandı 6 Şubat depremleri? Depremi ilk saatlerinden itibaren kendimizi bir dayanışma pratiği içinde bulduk diyebilirim. Bu arada ben 99 depremi sırasında kurulan Kadınlarla Dayanışma Vakfı’ndan (KADAV) geliyorum. KADAV’ın temel konularından biri, afetlerde kadın dayanışması. Afet ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunu KADAV’la düşünmeye başladım. Arkasından savaş afetini yaşamakta olan Suriye’den gruplar halinde göçmek zorunda bırakılan kadınlarla dayanışma üzerinden afet ve toplumsal cinsiyet birlikteliği üzerine çalıştım. EŞİK’teki pratikte şu vardı: Kendimizi, oturup haydi şimdi ne yapıyoruz diye bir değerlendirme pratiğinde bile görmeden dayanışmayı fiilen olduğumuz yerde örgütlemeye başlamıştık. Kendiliğinden gelişen bir süreçti yani. Olduğumuz yer derken şunu kastediyorum, Avustralya’dan Amerika’ya, Adana’dan Edirne’ye her yerden katılımcı arkadaşlarımızın her birinin hem kendi örgütlülükleri içinde hem de EŞİK’te bir rol üstlenme halini tarif etmeliyim. Birçok ülkeden ve Türkiye’nin her yerinden kadınlar... Adana’dan Hatay’a nasıl engellenmiş yolların dışında yollarla yardım ulaştırırım diye kamu görevlileriyle Amerika’dan bile görüşme yapmak zorunda kalma şeklinde bir şey tarif edebilirim. İki hafta, üç hafta sürdü bu yoğunluk ve biz bu yoğunluk içinde izlemeye, düşünmeye vakit bulamadan bir dayanışma pratiği içinde olduk, enkazdan gelen mesajları iletme dahil ve doğru yere iletmeye çalışmak dahil. Sonrasında bu meselenin bir adını koymak, ortaya çıkarmak... Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin nerede başladığı ile afetin bulunduğu ve çarpan etkinin nerelere kadar gidebileceğini gösterebilecek bir çalışma yapmak istedik. Bir rapor diye başlamadık aslında. Bilgi notu yazalım demiştik ama günün sonunda anlatacak çok şey olduğunu görünce, elbette ki eksikleriyle birlikte, bir rapor yazmış olduk. Ortaya koymak istediğimiz şey, işin bütün boyutlarını toplumsal cinsiyet perspektifinden görebilmek, gösterebilmektir.

Hak bilinci konusunda oldukça çok şey yapılması ve hep birlikte yapılması gereken bir ülkede yaşıyoruz. Bunu deprem sırasında yine gördük. Skeçlere konu olacak durumları da yaşadık aslında, hafızalarımızda çok da eski değil. Yani 24 yıl önce de yaşamıştık. Dağınık bir şekilde ikinci el kıyafetlerin hiçbir işe yaramadığını gördük ve Kocaeli’nde yaşamıştı birçok arkadaşımız bunu, düzensiz yardım konusunu bile halledememiştik bu arada, ki bu depremlerde

gördüğümüz, yaşadığımız olgular, nasıl diyeyim, aslında ders olarak okutulmalı, insan hakları mevzusunun konuşulduğu her ortamda birtakım örneklerin sergilendiği bir mevzu olarak ele alınmalı. Çok değişikti, çok değişik bir deneyimdi yani 99'un üstüne, arada pek çok afet yaşadık, bu yaşadığımız pek çok afet sırasında 6 Şubat depremlerinde göreceğimiz şeylerin hepsinin işareti vardı. İşte belli bir bölgenin köylerine gidip belli bir bölgeye gitmemek gibi, yardımları engellemek gibi, işte Bozkurt selinde örneğin Tabipler Odası'nın hekimlerine "siz gelmeyin" diyen birtakım adamların, şalvarlı adamların bölgeye sokmamaya çalışması gibi pek çok unsurunu yaşadık. Soma faciasında yerde tekmelemek gibi durumlar. Hangi yönünden bahsetmeye nasıl karar verdik? Aslında oldukça zor oldu daraltmak. Belki benden sonra konuşacak olan arkadaşlarımız, biraz daha toplumsal cinsiyet boyutunu ele alacaktır. Ben nasıl iyileşelim, nasıl iyileşebiliriz kısmına gelmek istiyorum. Çünkü tam da ihtiyacımız olan şey bu olduğu için değil, aslında iyileşmenin kendisi de bu meseleye doğru bakmakta çok bağlantılı. Eşitlik üzerinden bakmakla çok bağlantılı. Depremın yaralarını sarmak veya bir başka afette tekrarı yaşamamak ancak bu şekilde mümkün. Örneğin işini kaybetme durumu, gelirinden olma durumu olan, yani sıfır noktasına gelmiş insanların, hayatta kalanların yeniden başlayabilmesi için çok başka bir yerden konuşulması gerekiyor. Mesela yeni istihdam programlarını konuşuyor olmamız lazım şu anda. Ama biz halen daha temel ihtiyaçları konuşuyoruz, su ihtiyacını konuşuyoruz örneğin. Onun için de biraz hız alabilmek, yol alabilmek için radikal değişikliklere ihtiyaç var. Ben örneğin, istihdam konusunda, kadınların istihdamı konusunda çok radikal adımların atılması gerektiğini düşünüyorum. Mesela tarımsal üretim alanlarının kurulması gerektiğini düşünüyorum, yeni yerleşimlerin, tarımsal üretim alanlarının yakınında kurulması ve tarım işçiliğine yönlendirilmesi gerekiyor. Güvenceli ve çalışma saatleri açısından kontrollü, sosyal hayatın da düzenli olarak uygulanabileceği şehirler, yeni şehirler, yeni yerleşim alanları kurulması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü aslında yeni kentler kurmak yeni ekolojik felaketlere yol açabilecek riskler içeriyor. Döngüyü yeniden yakalayabilmesi için, tahrip olan kentlerde ekolojik döngünün yeniden yakalanabilmesi için de bu bir çözüm olarak görünüyor.

Bu süreçte en çok konuştuğumuz konulardan biri bakım yükü. İlk başta verdiğim örnek de aslında tam da afetler sonrası ağırlaşan bakım yükü. Ben Yalova'da dinlediğim kadına sinek ilacı bulmak için uğraşmıştım. Üç çocuktan sorumluydu arkadaş ve yanında akrabaları olmasına rağmen bu kadının çocuklarının bir sinek ilacına ulaşmasını sağlayan kimse yoktu. Bir mekanizma yoktu. Her şeyini bir enkazda bırakmış bir kadının sorununu çözecek insan yoktu. Şuraya gelmek istiyorum, bu ağırlaşan bakım yüküne ilişkin bir program olabilmeli. Yani afet yönetimi, bütünlüklü bir program olmak zorunda ve bunun için de kadınların bakım yükünü alacak mekanizmalar en başından itibaren olmak zorunda. Yani bir çadırkent kurulurken, geçici yerleşim alanı kurulurken, barınma için zaruri şeyler dışında söylüyorum, mutlaka bir çocuk oyun alanı, çocuklarla ilgilenebilecek veya hastalar ve yaşlılarla ilgilenebilecek bir sosyal alan kurulması gerekir. Bunu biraz daha öteye taşıyabilirsek, bu hizmetlerin kamusallaşması, afet programlarının da bir parçası olmalı ama bunlar afet programının dışında da zaten çözülmüş olması gereken konular. O yüzden başka bir yerden bakmak ve bu meseleleri afet olma-

dan önce düşünüyor olmak, çözmeye çalışıyor olmak ve bu süreci hızlandırmak gerek. Hızlandırmak şunun için zorunlu, yani deprem hep olacak ama bahsettiğimiz afet kavramının içinde başka bir sürü afet biçimi var ve ekolojik krize bağlı afetler çok daha sıklıkla yaşanacak. Çok daha tahripkâr olacak. Bunu söyleyen pek çok araştırma, bilim çevresinin ortaya koyduğu pek çok gerçeklik söz konusu. O yüzden her an afeteymişiz gibi bir yaşam, bir sosyal devlet, bir bilinçlenme hali tutturmak, bunu sağlamak zorundayız ve bu hepimizin görevi aslında. Bu, siyasetin de ana meselesi olmak zorunda, diyeyim, burada sonlandırayım. Sorularla açabilirim gerekirse, teşekkürler.

Gökçeçiçek Ayata: Çok teşekkürler Özgül. Yaşadığımız afeti duygulardan bağımsız konuşmak da mümkün değil. EŞİK Platformu'nun iki gönüllüsünü de depremde kaybettiniz, kaybettik, Kibar ve Hatice'yi. Depremde kaybettiğimiz bütün kadınları anıyoruz. Şimdi sözü 99 depremi sonrasında kurulan KADAV'dan (Kadın Dayanışma Vakfı) Özge Ozan'a bırakıyorum.

Özge Ozan: Herkese merhaba, teşekkür ediyorum. Bugünkü programın başından itibaren çoğu arkadaşımız, 99 depremine atıfta bulundu. Aslında “Depremde Kadın Olmak” başlığı için de, yeniden keşfettiğimiz çok şey yok denebilir. Literatür taraması yaptığınızda, 99 depremine ilişkin yapılmış çok sayıda saha çalışması, yazılmış çok sayıda rapor, makale var; bugün konuşacaklarımıza çok benzer vurgulara rastlayabiliyoruz ama soru aslında belki de şu: Peki, neden 2023 yılında 6 Şubat depreminden sonra hijyenik ped ihtiyacını dile getirmek için biz, kadın örgütleri olarak kampanyalar düzenlemek zorunda kaldık? Belki tam da buradan başlamak gerekiyor, çünkü yani olguları ortaya koymak dışında bir durum var yaşadığımız kadınlar olarak, deprem bölgesindekiler başta olmak üzere. Depremde kadın olmak, tam da kadın olmaktan kaynaklanan ihtiyaçların unutulması ya da ikincilleştirilmesi demek. Özel olarak kadın olmaktan kaynaklanan toplumsal roller nedeniyle can kaybı yaşamak demek ve daha yoğun yaralanmalara maruz kalmak demek. Deprem yarattığı yıkımın ortasında erkek şiddetiyle yüzleşiyor olmak, aslında ağırlaşmış bir şiddet ortamıyla yüzleşiyor olmak demek, tecrit edilmek demek ve depremin yarattığı yoksulluğun en ağır biçimlerini yaşıyor olmak demek.

Genelde yine “Depremde Kadın Olmak” literatürde bir tür kırılma ve dezavantajlı olmak üzerinden tarif ediliyor ama burada biz belki de böyle tanımlayarak failleri ortadan kaldırıyoruz. Ben biraz bunun altını çizmek istiyorum. Çünkü afet sonrası anaakım mecralarda da kadın olmanın bir tür zayıflık ya da biçarelik gibi bir durum olarak tarif edildiğini de görüyoruz bugün. Halbuki sonuçta afet planlamalarında, afet öncesi, sonrası ve sonrasında dair planlamalarda toplumsal cinsiyet körlüğü olması, tam da politik tercihlerle ilgili. Yani kadınların yaşadığı her bir sorunun failleri var. Deprem sonrası bakım emeği yükü ve kadına yönelik şiddet dediğimiz zaman, erkek egemenliği ve tek tek erkeklerin faillliğini ortadan kaldırmayacağımız gibi yine deprem sonrası kadın yoksulluğu, olanaklara ve kaynaklara erişememek meselesini de patriyarkal kapitalizmden bağımsız ele alma şansımız yok. Şebnem Hoca, çok

güzel bir şey söyledi başlangıçta, dedi ki, “Adalet iyileştirir, hesap sorabilmek iyileştirir”. Bu bakımdan kadınlar açısından da gerçekten afet ve kadın olmayı ele alırken eşitlik ve özgürlüğün aslında her zamanki gibi, afet sürecinde bir tür örgütlenmenin bu iyileşmede ana unsur olduğunu söylemek zorundayız. Ne iyi ki, hem kendi içinde bulunduğum çalışmalarda hem de bütün kadın örgütlerinin, bağımsız kadın örgütlerinin çalışmalarında şuna güvence vermemiz mümkün: Kadınlar asla pasif mağdurlar, yardım ilişkisi kurulan insan toplulukları olarak ele alınmadılar. Tam da hep birlikte nasıl bir yol izlememiz gerektiğinin tartışıldığı ve kadınların doğrudan özne olduğu örgütlenmelerle harekete geçildi ve deprem bölgesindeki çalışmalarda da bunlar aslında oluşturulmaya çalışılıyor. Bununla başlamak istedim çünkü önemli olduğunu düşünüyorum. Yani faileri konuşalım ki ne ile mücadele edeceğimizi bilelim ve kadınlar için değil, kadınlar olarak hep birlikte ne yaptığımızı ve yapacağımızı konuşalım.

Şimdi depremin ilk anına gidersek eğer, tabii ki kadınlık kategorisi de herkesin bildiği gibi burada homojen bir kategori değil. KADAV, evet, 99 depremi sonrasında kurulmuş bir vakıf ve tüzüğünde afetler ve kadın ilişkisini kurmuş bir vakıf. 2000’lerin ortasından sonra insan eliyle yaratılmış afetlerin yani savaşların sonrasında zorunlu göç mağduru mülteci kadınlarla yoğunlaşmış çalışmalar yürütüyoruz. Depremin ilk anında aslında deprem bölgesinde çok sayıda mülteci kadın ve mülteci topluluğun yaşadığını düşünürsek, ilk olarak bir eksikliği gidermek üzere harekete geçtik. Biliyorsunuz, enkaz yerlerinin tarifinde, arama kurtarma çağrılarında bile sosyal medya kullanıldı, insanların çığlıkları oralardan duyuluyordu. Nerelere ulaşılabilceğine dair duyurular bu kanallardan yapılıyordu ve ne yazık ki dil problemi apaçık ortada idi. Bütün çağrıların Türkçe olması, ilk yüzleştığımız şeylerden bir tanesiydi ve biz hızla İstanbul’daki danışanlarımızın akrabalarına ve tanıdıklarına ulaştırmaları için aslında bu çağrıların, yönlendirmelerin hepsini Arapçaya çevirerek başladık. Hasarlı evlere girilmesinin gibi temel uyarılar dahil olmak üzere ya da koordinasyon merkezlerine, AFAD’a ulaşma kanallarının neler olduğuna dair olmak üzere, ilk hareketimiz aslında bu oldu. Ardından ben arama kurtarma çalışmalarına katılmak için Gaziantep, İslahiye’ye gittim. Birçok kadın arkadaşımız, feminist arkadaşımız, kadın örgütünden arkadaşımız da oradaydı. Yine literatürde çokça okuduğumuz bakım emeği-can kaybı ilişkisini, kadınlar açısından toplumsal cinsiyetçi işbölümünü biz orada aslında birebir enkazların içinde yaşadık. Çünkü katılanlar vardır, arama kurtarmada, enkazın planını çıkarmaya çalışıyorsunuz. Odalar nerede, nereden girersek ulaşabiliriz... Yine ve çoğunlukla, deprem gece olduğu için, yatak odaları temel alınıyordu. Ama orada arama kurtarmacı olan herhangi bir kadın şunu gayet ihtiyari teslim ediyordu ki, kadınlar ya çocuk odalarına ulaşmak için harekete geçmişti ve koridorlarda ya da çocuk odalarında bulundular, veya erkekler kurtulurken birçok kadının, aslında belki saniyelerle önceliği bakım emeği verdiği insanları kurtarmaya ya da korumaya verdiği için yaşamını yitirdiğine birebir tanık olmuş olduk.

Yine buna benzer bir örnek verirsem, mesela yine İslahiye’de kocası binadan çıkabilmiş ve dört çocuğunu camdan dışarı bırakmış yirmili yaşlarında bir kadın vardı. Ne yazık ki cansız bedenine ulaştık, annesi dışarıda bekliyordu ve kendi çocuğunun kaybının yasını bile tutamı-

yordu. Çünkü aklındaki soru, sürekli dört torununa kimin, nasıl bakacağıydı. Yani kadınların yası yaşamalarına bile izin vermeyecek bir yükün altında kaldığına birebir şahit olduk. Ne yazık ki sadece arama kurtarmacı eksikliği değil, enkazların başında o halde bekleyen insanlara/kadınlara ulaşabilecek hiçbir destek mekanizması da göremedik. O hal dediğim nasıl bir hal? Şöyle düşünün, zifiri karanlığa bürünmüş kentler, küçük çoban ateşleri gibi ateşler yakılıyor enkazların tarafında. Bu enkazların etrafında birikmiş insanlar var, yakınlarını bekliyorlar. Zifiri karanlık demek ne demek kadınlar için? Bu bütün kadınların kendi yaşamı, “normal”imiz içinde bile tedirginlik ve dehşet uyandırıcı bir şey olabiliyor karanlık, ki deprem bölgesinde bu özellikle çok yaygın bir kaygı durumunu aslında yaratmıştı ve bizim orada deneyimlediğimiz şey özellikle yalnız kadınların bu tedirginlik ve korkuyu çok daha yoğun bir şekilde yaşadığıydı. Yine arama kurtarmayı geçerken bir vurguyu daha yapmak istiyorum. Özellikle mahalle afet planlarında illere, ilçe ve mahallelere kadar kadınların özne olması gerektiğini ısrarla dile getiriyoruz deprem süreçlerinden sonra ama yönetenler açısından pragmatist bir yerden bakılsa bile, geçiyorum eşitlikçi bir bakış açısını, kadınların bilgisine güvenmenin ne kadar kritik olduğunu da biz de orada deneyimledik. Ne demek istiyorum? Bir enkaza gittiğiniz zaman ya da bir mahalleye girdiğiniz zaman arama kurtarmacı olarak oranın bilgisini edinmeniz gerekiyor. Kaç kişi var, kim yaşıyor, hasta var mı, engelli var mı, çocuk var mı gibi... Ve bu bilgiler kadınların bilgisi, o mahallede yaşayan kadınlar, bütün sosyal ilişkileri ve ağları tanıdıkları için aslında bu bilgileri size ulaştırabiliyorlar. Sadece arama kurtarma faaliyetinin sağlıklı yürümesi için bile bu bilgiye ihtiyacınız var. Yani dışlandıkları süreçlerin iyi yürümesi için bile diyorum bu bakımdan. Ve ne yazık ki kadınların bu bilgisi kullanılmazken, bir başka bilgi de kadınların dışında bırakılıyor. Bu bilgi nedir? Alet edevat nerededir o mahallede? İşte ehliyeti olmak, vinç kullanabilmek, inşaat aletlerini kullanma konusunda deneyimli olmak gibi yani daha teknik bilgilerin kadınlardan aslında sakınılmış olmasının sonuçlarını da yaşıyoruz.

Bu sürecin içinde çokça vurgulandı yine hijyen sorunu, kadın sağlığı sorunları, tuvalet sorunları, biz arama kurtarmacı kadınlar olarak da bu sorunu yaşadık. Yani toplumsal cinsiyete özgü eşitsizlik ve kadınlarda bunun yarattığı tedirginlik, güvende hissetmeme halini. Örneğin tuvalet insani bir ihtiyaç diye tartışılıyor. Herkes bunu söyledi ama kadınlar için bir güvenlik sorunu haline geldi. Şöyle düşünün, altı saat boyunca enkazda çalışılıyor ve biz su içmemeye çalışıyorduk tuvalete gitmemek için, ki doğrudan deprem mağduru kadınların yaşadığını düşünün o zifiri karanlığın içinde. Bir güvenlik sorunu olarak neden yaşanıyor bu? Aslında belki de toplumsal cinsiyet meselesi üzerinden bakacak olsak bunu düşünmek lazım. Yine bir vurgu daha, iç çamaşırı talepleri hâlâ biliyorsunuz ihtiyaç listelerinde var. Şu soruyla karşılaştık biz orda yine, iç çamaşırı, ped bir süre sonra gelmeye başladı. Peki bunları nerede değiştirecekler? Hasarlı binalara giren kadınları gördük yani çünkü bir mahremiyet alanı yok. Çünkü kendilerini o bakımdan da taciz, şiddet tehdidi altında hissediyorlar aslında ve bu sorun bugün geçici barınma alanlarının kurulduğu yerlerde de kendisini devam ettiriyor. Aslında çadırlarda da güvende hissetmiyor kadınlar kendilerini.

Yine kadın sağlığı konusunda bir şey vurgulamak istiyorum. Feminist bir kadın doğum uzmanı arkadaşım da deprem bölgesine, Adıyaman'a gitti. Ondan sonra oturup konuştuğumuzda çok çarpıcı bir şey söyledi. Çok hızlı bir şekilde belki de hemen, basit ameliyat malzemelerini de toplayarak bölgeye gittiğinde hatta ultrason bularak gittiğinde ufak bir geçici kadın doğum polikliniği oluşturabiliriz diye, kadınların doğum kontrol hapı istediği gerçeğiyle yüzleştiğini ve yanına onu almadığını, bunu birincil bir öncelik haline kendisinin de getirmediğini söyledi arkadaşım. Arkasından şunu ekledi: "Oysaki biz kadın doğumcular olarak kadınları sürekli doğum kontrol haplarını bir anda kesmeyin, kanama yaşarsınız diye uyarıyoruz ama kadınlar bunu talep ettiğinde bu şu anın meselesi mi diye düşünüyoruz." Demek ki bütün ihtiyaç planlamalarında, yani lojistiğinden hangi malzemenin gönderileceğine, kadınların doğrudan ihtiyaçlarını ve nedenlerini açıklayabileceği, iletebileceği bir kanal kurmak zorundayız. Onlar adına düşünmenin de bir sınırı var, kadınların kendilerinin bu mekanizmalarda olması gerekiyor. Arkadaşlar eklemeleri yapacaklardır.

Birkaç şey daha, bakım yükünden bahsetti Özgül. Şu çok çarpıcı, yine kadın sağlığıyla da ilişkili. Cilt yaralanmaları ve krem ihtiyacı bilgisi geliyor, çok basit. Yani hiçbir alet, makina kullanmadan kadınlar su ve deterjanla temizlik ve benzeri işleri, çamaşır yıkma, temizlik gibi işleri yapıyorlar ve oraya gönderilen sağlık malzemeleri arasında bunlar daha önce planlanmamış. Cilt tahrişi ve yaralanması diye bir sorun, yaygın bir sorun artık şu anda, işte size toplumsal cinsiyet rolleri. Yine süpürge ve leğenin bize kadınlar tarafından iletilen ilk ihtiyaç listelerinde olması mesela, çok somut bir örnek olarak verilebilir.

Bir de son olarak vurgulamak istediğim şey, kadına yönelik şiddet meselesi çok sayıda raporda yer aldı. İlk günden itibaren biz bunun verilerini almaya başladık zaten. Şu andaysa ikili bir şey yaşıyoruz. Birincisi ben İslahiye'den sonra da Hatay, Antakya'ya geçtim. Deprem'in ilk anında, erkeklerin sokaklarda olduğuna, kadınların bir yerlere gönderildiğine şahit olmuştuk. Şimdi ise kalabalıklar halinde yaşayan kadınlar, aileler, akrabalarla çevrili. Bugüne kadar kazandıkları bütün hakların fiilen, özerkliğin de kendi yaşamlarında da yavaş yavaş yitirildiği bir deneyimin içinde olduklarını söylemek mümkün. Şiddet ve istismar tehdidinin bu bakımdan çok arttığı ve afet anında bunun planlanmasına dair hiçbir gerçekçi politikanın olmadığı bir kez daha altını çizmek belki gerekiyor. Burada bir şey daha, yine failliği belki de vurgulamak lazım. Biliyorsunuz, İstanbul Sözleşmesi'nden çekildi bu iktidar ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı şiddet deneyiminin kendisini tarif eden ve devlete önleyici ve koruyucu politikalar üretme yükümlülüğü veren bir sözleşmeden çekildik. Afet de tam da aslında yine bu şiddetin çok yoğunlaştığı bir durum. Bir vurgu daha yaparak tamamlayayım ama elbette çok söylenecek şey var, arkadaşlar mutlaka tamamlayacaktır. Bütün doğrudan kamu görevlileri ve gönüllü olarak oraya giden, tüm iyi niyeti ve çabasıyla, emeğiyle oradaki bütün arkadaşlar da temel olarak afet durumunda toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı bir bakış açısına sahip olmak zorunda. Hepimizin bunu yeniden üretmesi gerekiyor. Bir eğitimle, o oryantasyon içine sokulmuş bir yarım saatte, bir saatte olacak bir şey değil bu ve bunun için de tam başta

söylediğimi vurgulayarak bitirmem gerekiyor. Bu süreçte bütün afet politikalarının, kadınların özgün ihtiyaçlarını, taleplerini içerecek şekilde dönüşmesi tek yol. Ne yazık ki mücadele, kadınlar için, bu süreçte bile bütün bu yıkımla birlikte, aynı zamanda bu yıkımın toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle katlanan sonuçlarına karşı mücadele zorunluluğu etrafında şekilleniyor. Teşekkür ediyorum herkese.

Gökçeçiçek Ayata: Biz çok teşekkür ederiz Özge. Biliyorum aynı zamanda afetle ilgili bir eğitimdesin. Bu şartlarda katıldığın için ayrıca teşekkür ediyoruz. Evet, İstanbul Sözleşmesi ve 6284 ile ilgili vurgun da çok kıymetliydi. Bu konu yakın zamanda Meclis'e de taşındı, Hatay'da özellikle 6284'ün uygulanamıyor olması durumu. Şimdi sözü Afet İçin Feminist Dayanışma'dan Nur Gürbüz'e bırakmak istiyorum.

Nur Gürbüz: Merhabalar, ben Afet İçin Feminist Dayanışma adına bugün buradayım. Belki bu buluşmada dayanışma grubumuzda olan feministler de aramızdadır diye tahmin ediyorum. Özgül ve Özge, aktaracaklarım biraz aslında sizin anlattıklarınıza da değecek. Umarım tekrara düşmeden başarırım. Afet İçin Feminist Dayanışma grubu, Türkiye'yi ve Suriye'yi etkileyen depremin hemen ilk gününde, daha önce kadın örgütlerinde olan sivil toplum kuruluşlarında görev alan veya bağımsız olan feministler tarafından hem politik söylem üretmek için hem de enkaz arama kurtarma veya acil ihtiyaç gibi birçok konuya değinmek için hızla kuruldu. Bahsini ettiğimiz daha önceki felaketlerde feministlerin, kadın çadırı oluşturmak, kadın dayanışması yapmak pratiği geçmişten beri mevcut. Bunun da aktarımıyla aslında yola çıkıldı. Eşzamanlı arama kurtarmaya giden birçok feminist zaten bölgedeydi, birçok farklı şehirdeydi. İlk olarak acil çağrı, enkazlara bütün kaynaklarla acil müdahale, hayatta kalanlara bütün kaynaklarla müdahale gibi söylemler her dilde, yurtdışı için de dahil, oluşturulmaya başlandı. Aynı zamanda direkt bölgeden şehirlerde olan feministler, örgütlü arkadaşlardan veya gönüllü arkadaşlarından gelen ihtiyaç talepleri de burada, İstanbul odağıyla, tabii Türkiye içi-dışı çok feministin bir araya gelmesi ve örgütlenmesiyle de karşılanmaya çalışıldı.

Politik söylemlerin yanında acil ve göz ardı edilen ihtiyaçlardan, örneğin pedden bahsedildi. Çünkü normalde her zaman, yani gündelik hayatta bile arz edilen bu ihtiyaçlar, kadınlar için felaket anlarında daha katlanarak görünmez hale geliyordu. Biz bunları sağlamaya çalıştık. Bu çalışmayı yapmaya başladık, sonra fark ettik ki, aslında "Mor Tır" adında ve doğrudan bölgeye feminist dayanışmayla ihtiyaç ulaştırabilecek gücümüzü fark ettik ve Mor Tır'ları dayanışmayla oluşturmaya başladık. İlk Mor Tır Adıyaman'a yola çıktı. Bahsi geçen hijyen kitlerimizde ped, iç çamaşır, tuman, ısıtıcı ped, kremler, tırnak makası, cımbız, temizlik lifleri gibi kadın, LGBTİ+ ve çocuklara yönelik ihtiyaçlar için duyuru yaptık. Politik söylemlerimiz, her dilde, bölgede konuşulan anadillerde üretildi. Her Mor Tır'da kadının hijyen ürünleri, kova, leğen, süpürge gibi aslında henüz daha hiç ilgilenilmemiş, kadınların ihtiyacı olan özel ihtiyaçlara yöneldik. Mor Tır büyük bir katılımı ve büyük bir feminist dayanışmayla Adıyaman'a ulaştı. Aynı süreçte Adıyaman'da bir kadın çadırı da oluşturuldu. Birazdan bundan

da bahsedeceğim. Yine ikinci bir Mor Tır'ı biz Hatay için, bu sefer dayanışmayla toplamaya karar verdik. Ben önce Hatay'a giden gruptaydım, Adıyaman'a daha yeni gittim aslında, bu pazartesi döndüm.

Hatay'da da karşılaştığımız şeydu: Tırla birlikte bu dağıtımı yaparken, birinci ayın sonunda gitmiştik, Mart başıydı ve hâlâ su, hijyen, tuvalet, hiçbir şeye erişim yoktu. Kadınlar genel olarak yasta ve öfkeliydi aslında. Çünkü burada kayıp çok fazlaydı. Aynı zamanda hiçbir altyapı olmadığı için de bir barınma ve ayakta olma mücadelesinin tam ortasındalardı. Kadınlarla kadın dayanışması yapabilmek hepimize ama onlara da aslında güç veriyordu, güçlerini de gördük. Biz mahallelere ve köylere dağıtımlar yaptığımızda, konuştuğumuzda kadınların ne kadar güçlü olduğunu Hatay'da da gördük. Barınmayla ilgili orada hâlâ birinci ayın sonunda çadır çok büyük bir problemdi. Yani büyük bir oranda çadır yoktu. Arabada kalan kadınlar vardı, seralarında kalan... Çok küçük çadır kentler görmüştük biz, en azından Samandağ'da, olduğumuz yerde. Tuvalet ihtiyacı dediğim gibi henüz karşılanmamıştı bile. Üçüncü bir Mor Tır yine Hatay'a yola çıktığında bu artık depremin kırkınıcı günüydü ve bir anma yapıldı Hatay'da, belki uzaktan izlemiştirsinizdir. Biz dönmüştük ama diğer feminist arkadaşlarımız dağıtımdaydılar. "Hüznümüz isyanımızdır", "Ma rihna nehna hon Gitmedik, buradayız" gibi sloganlarla bir kadın yürüyüşü de gerçekleşti. Yalnızlık hissini bolca gördük orada, Hatay'da. Travmadan ziyade feryatlar, yani acil bir durum vardı. Çünkü ciddi anlamda hiçbir ihtiyaç karşılanamıyordu, şehri, işini, evini, yani yıkılmış olan yerini bırakmak istemeyen kadınlarla dayanıştık. Kayıp çok fazlaydı, büyük, daha jenerik dağıtımlarda biz ped, cımbız vesaire gibi konuları karşılamaya çalıştık ve tabii ki bir arada beraber yas tutmaya çalıştık diyebilirim.

Adıyaman kadın çadırından bahsetmek gerekirse de ilk Mor Tır ulaştıktan sonra bir kadın çadırı buraya daimi olarak ve sürdürülebilir bir feminist dayanışma için kuruldu. Adıyaman'da ne gördük? Adıyaman'da yıkım var, kayıp belki daha az ama burada da barınma, mülksüzleşme, evini, işini kaybetme üzerinden büyük bir yas var. Şehir merkezinde kalabilen kadınlar daha çok tarım işine giden, hizmet sektöründe çalışan kadınlar aslında. Çünkü mülkü olan, bağı olan, köyde yeri olan, eşi dostu, akrabası olanlar genel olarak merkezi zaten terk edebilmişler. Ancak kalanlar, sosyoekonomik olarak zaten daha önce de elverişsiz koşullarda yaşıyorken birden çadır hayatıyla baş başa kalıyorlar. Bir de şu var, çekirdek ailesiyle yaşamını sürdüren veya tek başına bir hayat geçiren kadınlar birdenbire, çok da belki birlikte olmak istemedikleri akrabalar, bazen eş dost diyebiliriz, kişilerle yaşamak zorunda kaldılar. Yine az önce bahsi geçen, bu bakım emeğinin çadırda bakım emeğine dönüşmesinden, büyük bir emekten bahsetmeye başlıyoruz. Orada dış şartlar etkisinde, yağmur çamur dediğimizde, temizliğinden her şeye kadar aslında bu çadırın emeği katlanarak büyüyor. Bir de tesadüfen bir araya gelmiş, yeni komşuluk ilişkileri başlıyor. Buralarda çok farklı, Suriye'den gelen veya Adıyaman'da yaşayan kadınlar bir araya gelip birbirlerini tanıma, önce birbirleriyle anlaşma çabası içindeler.

Romanlara karşı yapılan ırkçılığı da gördük aslında, belirtmek isterim. Katlanarak artıyor ve genelde bu kadar yapılı çadır kentlere de dahil edilmeleri kolay olmuyor. Yani biz

orada feminist dayanışma yürüterek aslında sadece ihtiyaç karşılama değil, biraz daha artık burada yaşamın sürmesi, onların artık yani mağdur bakışıyla değil, bir arada dayanışarak ve beraber bir ilişki kurmaya çalıştığımız bir feminist dayanışma yürütülüyor o çadırda. Aslında döndüğümde hissettiğim şey şu: Kadınların çadır kentlerde veya değil, farklı çadır alanlarında, yaşadıkları konteynır olmadığı için hâlâ bunu söylüyorum, güvenli sosyal alanlara ihtiyaçları var. Çünkü barınma olmadığı için ve bu alan, çadır hapsedici bir alan olduğu için, bir kadın çadırı mesela bu işlevi görüyor. Burada barınmanın daha sağlıklı hale getirilmesi, çamaşırhaneler, tuvalet alanları, duş alanları veya kolektif mutfak alanlarına ihtiyaç var. Mobil duşlar veya mevcut tuvalet çözümleri hâlâ taşıma su olduğu için, şebeke suları selden etkilendiği için kesintiye uğrayabiliyor. Bu konunun önemli olduğunu gördük, çok büyük yağmurlar olduğunda, başımıza geldi, aslında su yine yok oluyor, akıyor vesaire. Düzenli psikososyal destek ihtiyacını gördük. Biz oradayken düzenli olmasa da rotasyonlu, psikososyal, psikiyatrik destek veren uzmanlar geliyordu. Ancak bunun düzenli hale getirilmesi gerekiyor. Burada zaten en yoksul, daha az mülkü olan kadının iyice mülksüzleştiğini, iş arayan kadınları gördük. İŞ-KUR'a başvurmuşlar, daha yeni açılmıştı o zaman, kimseye iş düşmemişti.

Sonra bir de göz ardı edilmiş 14-18 yaş arası genç ergen kadınlar var. Onlar da daha önce dahil olmadıkları bakım emeğine dahil oluyorlar. Eğitimleri de aksamış durumda. Onlara da özel alanlar yapılması gerektiğini, bunun ihmal edildiğini gördük. Biz de bunun çalışmasını yaptık. Çünkü çocuklar genel olarak, yani tahmin edersiniz ki her yer onların oyun alanı oluyor. Kreşler çok işlevli, herkesi çok rahatlatıyor, tüm kadınları, çocuklu çocuksuz, çünkü çocuklar her alanı oyun alanı olarak kullanabildiği için kreşler hem onların sağlığı açısından daha çok işlevli, çünkü tuvalet alanlarında bile oyun oynayabiliyorlar. Ancak genç ergen kadınlar için bir planlama, düzenleme, düşünme... bunun artması gerekiyor. Sağlık erişiminin de çok zor olduğunu gördük. Hamile kadınlar ve regl düzensizlikleri olan kadınlar çok fazla. Hastane erişimi, toplu taşımaların olmaması, yani teçhizatlı hastaneler genel olarak kentlerde ulaşımı zor yerlerdeler. Ve son olarak kendi gözlemimiz, kolektif gözlemimiz, uzun süredir de oradayız, cinsel şiddet, aile içi şiddet vakaları katlanarak artıyor, kadına şiddeti engellemeye yönelik mekanizmalar şu an aksamış veya zor işleyen durumda. Bu anlamda acil ihtiyaçların karşılanmasının yanında, aslında biraz da güçlendirme çalışmalarının hızla başlaması ve artması gerekiyor. Her bölgede her şehirde özellikle artması gerekiyor. Kendi kişisel gözlemim ve deneyimle de ilgili olabilir bu, biz gönüllüler olarak kısa süre gidebiliyoruz. Biz bu çadırı tabii ki sürdürüyoruz. Herkesle bağlar kuruluyor. Kadın dayanışması yaşatır yoluyla da çıktığımızda bu bağın artabilmesi ya da geçici olması da kadınları mesela üzüyor, onu gördük. Yani gitmeyin, keşke kalsanız diye gelen her gönüllüyle ilişkiler kuruluyor. Şu an hem acil ihtiyaç karşılaması azalmış durumda, hem gönüllülük azalmış durumda hem de dağıtımlar. Yani bunların hâlâ artması gerekiyor. Çünkü burada bir yaşam alanı üretimi yani konteynır vesaire gibi üzerinden de düşünerek bunun artması ve oluşturulması, artırılması gerekiyor diyerek bitireyim.

Gökçeçiçek Ayata: Çok teşekkür ediyoruz Nur'a da. Bazı konular tabii ki örtüşüyor. Kadınların yaşadıkları sorunlar aynı çünkü, iller değişse de benzer en azından. Tabii ki her bölgede farklı sorunlar da yaşanabiliyor, hem de farklı yönleriyle. Mor Tır ve kadın çadırı çalışmalarından bahsettiği için, bizimle birlikte olduğu için Nur'a teşekkür ediyoruz. Şimdi Mimoza Kadın Derneği'nden Beritan Onuk'a sözü bırakacağım. Mimoza Kadın Derneği Mersin merkezli. Mersin, hem depremin olduğu anda hem sonrasındaki süreçte hepimizin bildiği gibi çok ciddi bir yükü karşı karşıya kaldı, hem duygusal anlamda, hem organizasyon anlamında hem de maddi anlamda. Beritan'a sözü bırakıp onun deneyimlerini dinleyelim şimdi de. Teşekkürler bizimle olduğun için.

Beritan Onuk: Teşekkür ederim ben de. Merhaba, ben Beritan, Mimoza Kadın Derneği yönetim kurulu üyesiyim ve psikolog olarak gönüllü danışmanlık yapıyorum. Mimoza Kadın Derneği olarak deprem bölgelerinde, Hatay ve Adıyaman'da bulunduk. Ben Hatay'da bulundum. Hukuk komisyonumuzdaki arkadaşlar gönüllü olarak Adıyaman'da bulundu, hukuki süreci takip edip yönetmek için. Dedğim gibi biz Mersin'deyiz ve biz de depremi hisseden bir iliz. İlk iki gün bizde de bir şok durumu gelişti. Ne yapacağımızı bilemedik. Biz de evlerden dışarı çıktık. Biz de dışarıda sabahlıyorduk ama sonra dernek olarak hemen harekete geçip koordinasyon ekiplerine dahil olduk. Ben dördüncü gün Hatay'a ulaşabildim. Diğer arkadaşlarım depremde kadın olma halini yeteri kadar aktardılar tabii ki. Ben biraz daha Hatay'daki durumu ve gözlemlerimi aktarmak istiyorum.

Ben dördüncü gün Hatay'a ulaştım. Hatay-Mersin üç saatlik bir yol ama biz on iki saatte ulaşabildik. Çünkü inanılmaz bir trafik vardı. Kalabalık vardı; insanlar, sivil toplum örgütleri, yardım kuruluşları toplumsal refleks olarak hareket edince yollar tıkanmış oldu ve ilk izlenimim bu oldu benim. Gelen ambulanslar ve itfaiye araçları için yol çok fazla uzadı. Acil ulaştırılması gereken yardımlar için risk faktörüydü bu, ama bu öngörülemeyen bir durum değildi ve çözümü en kolay sorunlardan biriydi aslında. Ulaş Hoca'nın da bahsettiği ulaşım sorunlarından biriydi. Şehir merkezine ulaştıkça yıkılan evleri, yolları görmeye başladık. Ama Türkiye tarihinde toplum olarak, birey olarak zor anlara, yıkımlara, ölümlere pek çok kez tanıklık ettiğimiz için duygularımızı rafa kaldırıp sadece alana ve duruma odaklanmak zorundaydık. Şunu belirtmeden geçmek istemiyorum, ben Cizreliyim. 2015-2016 sokağa çıkma yasaklarında, kendi kentimin ve şehrimin zaten yıkımına, enkazına şahit oldum. Hatay'a ilk gittiğimde de gördüğüm manzara bana direkt onu hatırlattı. O yılları, şehrimin o son hallerini hatırlattı. Doğup büyüdüğüm şehir yıkılmıştı, enkaz halindeydi. Sağlam tek bir bina bile kalmamıştı. Zihnimde bu durum hâlâ bir travma benim için. O yüzden Hatay'a ulaştığımda direkt aklıma Cizre geldi ve şu an burası Cizre'ye benziyor, dedim.

Şuradan devam edeyim. Ben Hatay'a ulaştığım gibi koordinasyon ekibine dahil oldum, koordinasyon ekibinin olduğu alana geçtim. Koordinasyon ekibi, görevlendirmeleri yapmış, yardım turlarını bekliyordu. Akşam gelen turları koordineli bir şekilde indirip düzenliyorduk.

Gelecek olan insanlar için durumu kolaylaştırmak adına bölüm bölüm dizip kategorileştiriyorduk. Gıda bölümü ayrı, hijyen bölümü ayrı, çocuklar için bez-mama bölümü ayrı, hatta kıyafetleri için giyim, mont, ayakkabı bölümü gibi ayırmıştık. Ayırıştırıyorduk. Isıtıcı ve çadır için ayrı bir alan kurmuştuk. Battaniye, yorgan, halı için ayrı bir alan kurmuştuk. Bu şekilde bir kategorizasyon hali vardı. Tabii, her şeyden önce bir sağlık çadırı kurduk ve sağlıkçı arkadaşlar orada duruyordu. Hepimiz bir alan için görev üstlendik. İnsanlar zaten mağduriyet yaşarken bir de ihtiyaçlarına ulaşmak için tekrar bir mağduriyet yaşamamalarına özen göstermeliydik. Zaten gelen tepkiler de hep o yöneydi. “Bu dayanışma alanı bize daha iyi hissettiriyor, dayanışmayı, ortaklaşmayı hissettiriyor, hissediyoruz” gibi tepkiler alıyorduk. Koordinasyon hali şarttı. Dayanışma alanımıza gelemeyen köylere yardım ulaştırmak için de ayrıca bir ekibimiz vardı. Onlardan ihtiyaç listesi alıp ulaştırabiliyorduk. Bir de arama kurtarma ekibimiz vardı. En önemlisi insanların ihtiyaçlarına hazırlanıyorduk; ilaç ihtiyacımız var mı, bulunduğunuz çadırda kadınlar var mı, hamile kadın var mı, yaşlı engelli var mı? Bu soruları bilinçsel olarak soruyorduk tabii ki çünkü ciddi bir travma yaşanıyor, insanların doğup büyüdüğü her yer yıkılmış, enkaz halindeydi. Şok etkisiyle birçok şey veya o anki ihtiyaç durumu unutulabiliyordu. Bunları detaylı anlatmamın sebebi de şu, aslında öz yönetimin ve öz gücün önemi, kıymeti. Ordayken en yoğun hissettiğim duygu buydu açıkçası. Afet durumlarında halk buna hazır olmalı ki en az kayıpla afet yönetilebilsin. Hatay’a birinci olarak yardımların hemen gitmediği çok aşikârdı. Örgütlü ve çok kültürlü olan bu şehri kendi kaderine bırakmak istediler. Arap Alevilerin yoğunlukta yaşadığı bir barış kenti Hatay, tarihi, kültürü, örgütlü yapısı yok edilmek istendi. Orada sadece afet yaşanmadı. Çok ciddi ve bilinçli bir ihmalkârlık söz konusuydu.

Bir de şuna değinmek istiyorum, yas durumuna değinmek istiyorum. İnsanlar sevdiklerinin yaşadıklarına dair umutlarını tüketip ölümlerine kavuşmak istiyorlardı sadece, gelen herkes aynı şeyi söylüyordu, en azından kayıplarımızı bulabilelim. En azından kayıplarımıza ulaşabilelim, en azından onları görebileceğimiz bir yer olsun ve bu duyguda nerede olduğunu bilme düşüncesi yatıyor. Bu aslında yası tamamlamakla ilgili bir durum. Yarım kalan yasin tamamlanmasıyla ilgiliydi. Bunu Cumartesi Anneleri’nin mücadelesine benzetmiştim. Yaşanan o duyguyu, Hatay’daki yası tamamlama duygusu ve Cumartesi Anneleri’nin mücadelesinin yası tamamlama sürecine benzettim. Çünkü Cumartesi Anneleri sadece hak adalet arayışının mücadelesini vermiyor, aynı zamanda insan umut ettikçe derinleşen yasin tamamlanması için de bir mücadele veriyor. Yası tamamlamak istiyorlardı Hatay’daki insanlar da.

Değirmek istediğim bir diğer konu, afet risk durumlarında kadın olma hali, toplumsal cinsiyet konusunun doğal afetlerde görünmeyen bir diğer boyut olması. Afet sırasında ve sonrasında kadınlar insan haklarından yararlanma, özellikle üreme, cinsel sağlık ve şiddete maruz kalma gibi konularda daha savunmasız hale getirilebiliyor. Her alanda yaşanan toplumsal cinsiyet eşitsizliği afet durumlarında da yaşanıyor. Bulduğum koordinasyonun dayanışma alanına da ihtiyaçları almaya çoğunlukla erkekler geliyordu. Afet durumunda bile toplumsal cinsiyet rolleri ve normlarına uyabiliyorlardı. Ben hijyen malzemelerini dağıtmakla görevliy-

dim ve kadın için ped istemeye utanıyorlardı. Hatta pedin ne olduğuna dair bir fikirleri bile yoktu çoğu zaman. “30 yaşında kaç numara gerekiyor, 15 yaşında kaç numara gerekiyor?” gibi sorularla karşılaşıyorduk. Ben sormayana kadar pek istemezlerdi. “Bulduğunuz alanda kadın var mı? Kaç kadın var? Kadın pedi ihtiyacı var mı? Çamaşırları var mı? Size versek iletir misiniz?” gibi diyaloglar geçiyordu aramızda. Tabii bu süreçte, etkilenen şiddet mağduru kadınların ayrıldıkları evlere geri dönmek zorunda kalmaları da vardı. Mersin bölgesi çok yoğun göç alan bir kent bu arada. Biz deprem bölgesinden geldikten sonra Mimoza Kadın Derneği olarak Mersin bölgesinde hemen bir koordinasyon ekibi oluşturup buraya göç etmiş kadın ve kız çocuklarına ulaşmak istedik ve onların temel ihtiyaçları noktasında gıda kolisi, hijyen seti, iç çamaşırı ve çorap kitleri hazırladık. Bu şekilde aile ziyaretlerinde bulunabiliyorduk ve tabii ki gözlemlerimizden biri de şu oldu, göç ettikleri yerlerde kadınlar evlerde kalmakla görevliydi, erkekler iş arayışına, iş bulma arayışına çıkıyorlardı. Bizim gittiğimiz bütün evlerde kadınlar tekti, eşiniz veya abiniz veya babanız nerede gibi sorularımıza, “Onlar iş aramaya çıktı, erkekler iş aramaya çıktı, bu kenti bilmediğimiz için onlar daha kolay iş bulabilirler” gibi cümlelerle karşılaşabiliyorduk. Bu süreçte bizim kendi danışanlarımız var. Yani benim gördüğüm danışanlar, eşinden boşanmak isteyen danışanlarımız tekrar oraya geri döndüler, o ayrıldıkları evlere geri dönmek zorunda kaldılar. Sebebi de şu oluyordu: “Deprem oldu ve çocukların yanında olmak istedim, onlardan ayrı olmak istemedim.” “Oraya geri dönmek istemediğim halde yine de gitmek zorundayım” ya da “Buraya göç etmiş ailelerin yanında kalan akrabalar, ev çok kalabalık, ben zaten kendimi yük hissediyorum, o yüzden kendi evime dönmek istiyorum” gibi durumlarla karşılaştık. Mersin için şunu söylemek istiyorum, buraya yerleşmiş, göç etmiş aileler için çok acil psikososyal destek ve hukuki destek gerekli.

Gökçeçiçek Ayata: Çok teşekkür ediyorum. Tekrar hatırlatayım, bir-iki soru alma şansımız olabilir, yazılı olarak iletebilirsiniz chat’ten sorularınızı... Soru şu an yok ise konuşmacılarımızla bir toparlama da yapmak istiyorum, kısacık son bir-iki cümle, eğer eklemek isterlerse. Özgül, önce sana bırakayım sözü.

Özgül Kapdan: Bütün arkadaşları dinledim, ağızlarına sağlık. Raporda da yazmıştık, son sayfalarda göreceksiniz, toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel bir kamu politikası olarak merkeze alınması, bütün kamu planlamalarının bunun üzerinden yapılması dışında konuştuğumuz hiçbir şeye çözüm göremiyorum. Yani bu yapılabilirse afet dışındaki hayatımızda da çok büyük olumlu etkisi olacak. Çok daha huzurlu ve barış içinde bir toplum, demokratik bir toplum olma yolunda adım atmış olacağız. Afetlerde de, örneğin Kızılay çadır ürettiği gibi tabii ki satmamak üzere, hijyenik ped de üretip afet bölgelerine ilk iş onu da göndermek gibi bir şeyi yapmak zorunda kalacak. Yani bunlar birer kamu politikası olmak zorunda, her seferinde bir yardım kaosu yaşamamak için. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın AFAD’ın açtığı yolda malzeme dağıtımı yapmak gibi bir iş yapmaması lazım. Ana meselesi, toplumsal cinsiyet

eşitliğini sağlamak olan bir bakanlık koordinasyon yapmak yerine malzeme dağıtıyoruz diye açıklama yapıyor mesela, inanılmaz bir karmaşa içindeyiz bu anlamda. Kurumlar, cinsiyet eşitliği perspektifinde organize olduğunda, elbette bütün afetlerin olumsuz tarafları olacak, nüfusunun yüzde yetmiş fay hatlarının üzerinde yaşayan bir toplumuz ve çok kısa bir sürede bütün konutların ve yerleşim alanlarının depreme dayanıklı olmasını elbette beklemiyoruz, ekonomik olarak zor bir şeyden bahsettiğimiz herkes farkında ama minimize etmek, gerçekten şu kadar kolay bir zihinsel değişiklikle mümkün. Zihinsel dönüşümün ne kadar zor olduğunu en iyi bilenlerinizden biri olarak söylüyorum, zihinsel değişiklik bazen de en kolayı. Son bir konu; toplanan yardımların dağıtımında aile bazında, hane bazında 10.000-15.000 TL gibi bir yardım yapılıyor. Herkes de erişemiyor buna, çok duyuyoruz böyle olaylar, çok da sağlam bilgi gelmiyor çünkü birçok şehirde afetten etkilenen insanlara sivil toplum ulaşamıyor. Yani AFAD'ın ve valiliklerin, kaymakamlıkların kontrolünde yaşanıyor süreç, o yüzden bilmiyoruz muhtemelen ihtiyaçların boyutlarını ama duyabildiğimiz kadarıyla, şu olmalı, hane bazlı bir yardım değil, 18 yaşını doldurmuş bütün kadınlara nakit destek verilmeli. Kızılay kartı veriliyor Suriyeli nüfus için, biliyorsunuz, Avrupa Birliği destekleriyle. Bunun gibi, bu mantıkta doğrudan maddi yardım yapılmalı. Bütün şehirlere yayılmış milyon sayıda kadına bütün ihtiyaçlarını birilerinin dağıtması imkânsız bir şey. 13 buçuk milyon etkilenmiş bir nüfustan bahsediyoruz. Hangi sivil toplum gücüyle bu insanların hepsine, bu kadınların hepsine tek tek destek ulaştırılabilir ki? O yüzden de kadınlara bireysel destek, bireysel maddi destek acil aslında, bu talebi yükseltmeliyiz, belki seçim döneminde dikkate alınmasını da sağlayabiliriz.

Nur Gürbüz: Şu an konteynır kentler güya kuruluyor. Bir sıralama var, tabii ki kaybı çok olana önceliklendirme oluyor. Kaybı çok olan, mülkü tamamen yıkılmışlar gibi, engelli bireylere bakanlar gibi bir önceliklendirme sıralaması var. Ama yerleşebilen her ilde farklıdır emnim, bu iki ilde görmemiştik henüz. Burada da bazı kadın grupları muhtemelen bu konteynır sıralamasında en sona kalacak. Ayrıca şunu da söylemek gerekiyor gerçekten, her konteynır alanının ya da kentnin çamaşırhaneleri, kreş, oyun alanı, etkinlik alanı, sosyalleşme alanları kadınlara da özellikle olabilir. Aşevleri ve bu şiddet ve tacize karşı yönelik tüm mekanizmaların yakınında, bu mekanizmanın arttığı yerlerde durularak herkes; engelli bireyler, yaşlı bireyler gibi birçok topluluk da düşünülerek kurulması gerekiyor. Yani konteynırın altyapısının yapılması yeterli değil ve muhtemelen de şu an gördüğümüz üzere böyle gidiyor. Dayanışmanın ya da çalışmaların bu tarafa doğru da desteklenmesi gerekiyor diye eklemek istedim.

Gökçeççek Ayata: Konuşmacıların hepsine bizlerle birlikte oldukları için çok teşekkür ediyorum. Bu oturumda da toplumsal cinsiyet ve kadınlar üzerinden depremi nasıl yaşadık, hâlâ akut dönemi aslında aşabilmiş ve iyileşme durumuna geçmiş değiliz ama orada neler yapılması gerektiği ve gelecekte bizi nelerin beklediğine dair hep birlikte konuşmaya çalıştık. Beritan, söz mü istiyorsun? Sesini açabilirsin.

Beritan Onuk: Sadece şunu söylemek istiyorum, biz Mersin’de Mimoza Kadın Derneği olarak küçük bir hibe aldık ve tamamen deprem bölgesinden etkilenen ve buraya göç etmiş aileler için kullanacağız. Biz ilk başta aileler diye düşündük ama sonra biz de 18 yaşını doldurmuş kadınlara vermeyi düşündük, yani alışveriş kartları şeklinde. Altı aylık bir proje olacak, 1.000 liralık altı ay boyunca alışveriş kartlarını kullanabilecek kadınlar. Güçlendirme çalışması yürütmek için çalışmaya başladık demek istiyorum, bu kadar.

Gökçeçiçek Ayata: Çok teşekkürler bunu paylaştığın için, ne güzel düşünmüşsünüz, aklın yolu bir. Bu topraklarda kadın hareketi güçlü, bu konularda da çalışıyor, kafa yoruyor. KADAV gibi deprem sonrasında kurulan örgütler var. O örgütlerde ve sonrasındaki örgütlenmelerde bu konuları dert edinen, çalışan çok sayıda kadın var. Kadın olmakla ilgili, başta en yakıcı dönemde enkaz altındaki pek çok kişi sosyal medya üzerinden destek istedi. Kadınların kaçının sosyal medya hesabı vardı, kaçının telefonu vardı? Kadın olmanın, yaşamını daha riskli şekilde sürdürmeye neden olması hali en baştan itibaren hepimizin karşı karşıya kaldığı bir gerçeklik. Afet çalışanlar zaten bunu biliyorlar, kadınların çocuk odalarında bulduklarını konuştuk ama aynı zamanda gazete haberlerinden biliyoruz, engelli eşini bırakmak istemediği için, onu çıkarmaya çalışırken ölen depremzede bir kadının hikâyesini hepimiz okuduk veya yatalak annesini yalnız bırakmak istemediği için annesini kurtaran ama kendisi enkaz altında kalan bir kadının hikâyesini hepimiz okuduk. Bu tarz çok sayıda vaka var. Sonrasında da şiddetle ilgili 6284’ün uygulanmamasıyla pek çok sorun yaşandı, yaşanıyor. Su bulunamaması, insani ihtiyaçlara erişilememesine hiç girmiyorum ama depremde ne yaşadığımızı hep birlikte konuşurken bunun kadınlar için sadece hijyen malzemeleriyle ilgili olmadığını hepimiz elbette farkındayız. Çok daha büyük bir politikadan bahsediyoruz. Bu etkinliğimiz yarın da devam edecek. Özellikle son oturumunda Melda Yaman, bakım emeği ve toplumsal yeniden üretim süreçlerine dair, feminist bakış açısıyla geleceğe bakış açısı sunacak bize. Covid bize bunu göstermişti. Bütün bu sürecin, bakım sürecinin bu kadar özelleştirilmesinin kadın üzerine atılan ev içi ücretsiz ve hor görülen bir emek haline getirilmesinin aslında küresel olarak nasıl sonuçları olduğunu Covid hepimize göstermişti. Bir kez daha aslında ülke olarak da tekrar bunu yaşıyoruz. Hep birlikte bakım emeği, toplumsal yeniden üretim süreçleri, doğaya yaklaşımımız ve bu genel çözülme haliyle ilgili hep birlikte kafa yorup geleceği düşünmemiz gerekiyor. Herkese çok teşekkür ediyorum bizlerle birlikte oldukları için, başta konuşmacılarımıza sonra tüm katılımcılara. Halen deprem bölgesinde olan herkese kendi adıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Gerçekten çok kıymetli ve zor bir iş gerçekleştiriyorlar.